

Esther Polak / Gerco de Ruijter

Een rijtje kleine, vierkante foto's aan de muur.

Luchtfoto's. Een landje met wat water ernaast, een weiland, een bos, het patroon van verse voren in een akker.

De voren vormen van boven gezien een bijna abstract patroon: de mathematische zorgvuldigheid van de boer. Het bos heeft een eigen ruimtelijkheid. Door de werking van het perspectief lijken de bomen een tunnel te vormen die de bodem in wil. Een wateroppervlak toont wolken in spiegelbeeld. Zo kijk ik naar boven en naar beneden tegelijk. Onmiskenbaar Nederland. Ik vlieg de lucht in en het vertrouwde landschap ontvouwt zich onder mij. Diepte. Ik ben op een plek waar ik nog niet eerder was. Ik zie Nederland voor de eerste keer. Ik vlieg.

Het frustrerende aan ons landschap is niet dat het zo plat is; er zijn hoge punten genoeg.

Zoals het land hier door de mens is geschapen zo zijn onze toppen dat ook:

hoogspanningsmasten, fabrieksschoorstenen, kantoorgebouwen, pylonen van bruggen.

Fantastische uitzicht- punten in het platte land. Maar nergens zijn deze plekken toegankelijk gemaakt. In de bergen is het volkomen geaccepteerd dat je naar boven zou willen. Er zijn paden, er zijn winkels met klimbenodigheden en handleidingen. In Nederland niets van dit alles. Een verlangen naar hoogte wordt men niet geacht te hebben. Onze pieken worden niet beklommen. De pylonen van de Waalbrug bij Zaltbommel gaan verleidelijk de lucht in.

Bovenop is duidelijk een plek te zien waar je zou kunnen staan. Een soort balkon. En beneden zit een deur in de pyloon. Maar een meedogenloze beveiliging belet mij de toegang. Ik heb wel eens overwogen om een smoes te verzinnen om zo'n top te bezoeken. Ik zou brieven kunnen schrijven aan de bevoegde instanties, telefoneren. Dan zou het mij vast wel lukken er een keertje op te mogen. Daar zou ik dan ook foto's kunnen nemen. Een bandje volpraten, een herinnering bemachtigen. Daarna zou ik weer afdalen. De plek zou zijn ontoegankelijkheid hernemen, ik zou mijn ervaring met niemand kunnen delen. Ik zou een geprivilegieerde tocht hebben gemaakt. Dit raakt meteen aan het bezwaar dat ik tegen luchtfoto's heb. Ik zie de foto en ik ben in eerste instantie jaloers op de fotograaf. Hij is daar echt geweest, ik blijf beneden, Ik zie vooral een plek waar ik niet kan komen. Nooit voel ik me zo aan de aarde gebonden als wanneer ik zo'n luchtfoto bekijk. Ik ben daar vooral heel erg niet. Maar de foto's die Gerco de Ruijter met zijn vlieger maakt nemen mij wel mee naar boven. Ik wil een dagje met hem mee: vliegeren.

Op de dag dat we hebben afgesproken is het uitzonderlijk helder weer. We rijden met de auto naar een terreintje waar Gerco al eens gewerkt heeft. Die eerdere foto's heb ik gezien. Ze tonen een onbegrijpelijke structuur van water en aarde. Iets wat op een asfaltweg lijkt. Met barsten. Op andere plekken lijkt de grond op met een paletmes uitgesmeerde verf. Een krankzinnig gebied is dit, met die slootjes. Hier ligt slib uit de haven. Dat is hier uitgespreid en glad gemaakt met een machine. Het is een bijzondere plek. Het water en het land zijn bijna even hoog. De stukken land staan dan ook regelmatig onder water. Dat levert mooie structuren op. Ik ben er al een tijd niet geweest en ik vraag me af hoe het er nu uit zal zien.' Uit de auto komt een grote gele vlieger, een katrol, een grondschoef en een klokje. En natuurlijk de camera, in een kooiconstructie van aluminium en elektronica. Dit is een speciale camera, Ik kan hem opwinden zodat hij genoeg energie heeft om door te draaien. De elektronica zorgt ervoor dat er precies iedere minuut een foto wordt gemaakt. Ik heb maar één vlieger. Je moet niet te veel veranderen. Iedere keer dat ik wat verander gaat er iets mis. Ik heb soms een hele middag gelopen en dan staat er niets op de film, dat gebeurt ook.'

Gerco laat zijn vlieger ongeveer twintig meter op. Dan zet hij de lijn tijdelijk vast aan de schoef. De camera wordt aan de draad gehangen. Het mechaniek dat hij hier voor gemaakt heeft laat zich moeilijk omschrijven, maar ziet er simpel en doeltreffend uit. Als de camera aan de draad bevestigd is laat Gerco de Ruijter de haspel verder vieren. De constellatie stijgt vervaarlijk bungelend op. De vlagerige wind laat de camera dicht over het water scheren. Het zou niet de eerste zijn die ten onder gaat. Wanneer vlieger met de camera rustig boven ons staan loopt Gerco het terrein in om beelden te vangen. Hij stofzuigert het landschap. Graast het af. We zijn aan 't beeldjuten.

Ik ben vroeger wel eens in een hoogspanningsmast geklommen om foto's te maken. Maar dat

beviel me niet. Ik ben met deze manier van fotograferen begonnen op de academie in Rotterdam. Afdeling schilderen. Iedereen probeerde abstracte schilderijen te maken, het doek nog eens omkeren dat soort dingen.

Op het strand liet ik wel eens een vliegertje op en daar heb ik op een dag een cameraatje aan gehangen.

Ik was op zoek naar grondstof voor schilderijen, op zoek naar nieuwe structuren. Maar die foto's waren zo mooi van detail en zo rijk, het had geen zin om dat na te schilderen.

Ik laat de vlieger en de camera het werk doen: die bepalen uiteindelijk het beeld.'

Als ik die foto's zie denk ik: ik moet toch eens naar de Biesbosch. En daar loop ik een hele dag te zweten en dan heb ik niets. Dat landschap is veel te uitgestrekt. Als ik een gebiedje goed ken kom ik met veel betere foto's thuis.'Uiteindelijk maakt het me niet uit of ik in een natuurgebied sta of in een weiland. Als ik maar overzicht heb. Het gaat mij om ruimte, Ik wil niet per se een menselijke ingreep laten zien of pure natuur. Ik wil geen oordeel uitspreken. Ik wil eigenlijk alleen maar weten hoe het er uitziet. Ik wil alleen maar kijken.'

'k heb net een serie foto's gemaakt in de Rotterdamse haven. Daar liggen gigantische bergen kolen en erts te wachten op transport. Dat landschap is kunstmatig, maar de werking van de natuur is na een paar regenbuien al zichtbaar. De kleuren zijn voor mij nieuw. Geen groen met slootjes, niet plat. Ik hoef niet naar Mexico te reizen om zo'n beeld te vinden.'

We lopen nog een uur rond. De camera werkt rustig door. Na een week stuurt Gerco de Ruijter mij het contactvel van de foto's die we die middag gemaakt hebben. Ik buig me over de beelden die zo totaal anders zijn dan wat we zagen toen we daar liepen. En toch is het precies datzelfde kleine, lullige landje.

We hebben hetzelfde gezien. Ook Gerco de Ruijter is alleen boven geweest via zijn foto's. Zij zijn geen verslag van een reis, ze zijn de reis. Dit is geen droombeeld, dit is puur realisme. En dat feit maakt dat ik me schaamteloos mee naar boven kan laten voeren. Mee naar boven, juist omdat we allemaal beneden blijven.

Esther Polak 2001

Esther Polak is beeldend kunstenaar, ze woont en werkt in Amsterdam.